

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. FENE||STELLAE DE MAGI||stratibus, sacerdotijsq[ue]
Roma=||norum libellus

L. <Fenestrella>

Basileae, 1523

Pomponii Laeti de Ro[manorum] magistratibus, sacerdotiis, iurisperitis, et
legibus ad M. Pantagathum libellus.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-810](https://urn.nbn.de/urn:nbn:de:hbz:468-1-810)

POMPONII

44

LAETI DE RO. MAGISTRA

tibus, sacerdotijs, iurisperitis, & legibus
ad M. Pantagathum libellus.

D E R E G E.

Rbis Romæ, & imperij Romani
cōditor Romulus, Marte genitus Romulus.
fuit. Is postq̄ omnium consensu pre-
fuit, legem tulit, ut nemo regnum
aut magistratum iniret, nisi autor
fieret deus, ipseq; per auspicia con-
firmari uoluit. Vocabulum à rea-

gendo deductum est. Multitudinem omnem Romulus di-
uisit in partes tres, quas tribus appellauit, & singularū Tribus.
tribū duces tribunos nominauit, & ipsas tribus in tri- Tribunus
ginta partes diuisit, curias dixit, quoniam earū cura res Curiæ.
publica sententiam expediebat, & inde latæ ab regibus,
quædam leges curiatæ denominatæ sunt. Curiarū præ= Curiate. Il-
fectos curiones dixit, & curionū decuriones. L. Papy= Curiones.
rius, qui fuit tempore Tarquinij Superbi, latae leges in Decurioes.
uolumina rededit. Vnde iuris ciuilis Papyriani nomen Ius ciuile,
deducitur. Rex sacrificijs, templis, & omni cultui deorū, Papyriani
& legibus, & moribus præerat, magnarū causarum iu-
dex, minorum uero causarum senatum uoluit esse ipse
Romulus iudicem.

F iiii

POMPONII LAETI
DE MAIESTATE REGIS.

Purpura. **R** omulus ut haberetur honor ac ueneratio regiae maiestati, purpurea usus ē ueste, duodecim legit, qui succinctis uestibus expediti multitudinem uirgis coēcerent. Eos à ligandis hominibus, ut C. Valgius meminit, lictores appellauit, ut est lictor colligamanu xij. & his fasces ante regem ferebant, ac totidem secures, quæ sigia puniendi erant. Legit et regij corporis custodes milites ccc. quos à promptitudine, id est celeritate celeres appellauit, & eorū ducem tribunum celerum, cuius erat secundus post regē locus. Valerius Antias ait, à primo eorum duce, cui Celer nomē fuit, celeres nominatos. Ii erant equites Romani, qui postea expugnato Trossulo oppido Tuscorum, ut Iunius scribit, Trossuli dicti sunt. Sella curulē est curuli, & locum eminentem in parte fori edificauit, ubi iura daret.

DE SENATORIBVS.

Patres pa- **S** enatores à Romulo electi centum, aut à nobilitate generis, aut ab ætate, aut à sapiëtia, ut apud Athene nomē cœpere. Idē patres, & eorū familia patriti, ijdem multitudinis patroni, id est defensores erant. Multitudini tritia, Hos appellabant peregrini principes in ciuitate. Qui Princi. ciu. post hos centum senatui adscripti fuere, patres conscripsi. Patres cōs. pti appellati sunt. Quod uero ipsi constitueret ratu erat, Senatus cōs. senatus consilium dixerat, & tunc esse cœpit cū plebes diffi-

DE MAGISTRATIB. RO. 45

cultus conueniret. Nam cū à patribus per discordiam se Plebiscita.
cederet, iura sibi constituit, quæ plebiscita uocantur.

DE POTESTATE

Senatus & plebis.

REx ad senatum referebat. Senatus de omni re co-
gnoscebat, & suffragium ferebat, & quod uisum
pluribus fiebat. Populus magistratum crebat,
leges sanciebat, & de bello decernebat.

DE INTERREGE.

SPacium temporis à defuncto rege usq; ad creatio-
nem sequentis, interregnū dicebatur, & q; præcerat
cum regia potestate, & insignibus, interrex erat.

DE DUVVM VIRIS.

TVllus Hostilius rex duumuiris potestatem fecit, iu-
dicandi de capite M. Orati, qui solus ex trigemi-
nis bello Albano remanserat, & reus accersitus,
quod extra portam Capenam obuiam sororem interfe-
cerat, quæ maritum suum unum ex Curiatijs cæsum lu-
gendo, uictoriam & libertatem populi Romani ægrefer-
re uidebatur, sed absolutus à populo fuit propter patriis
lachrymas. Nā dixerat Tullus, Si prouocarit prouoca-
tione certaret. Et hec fuit prima apud populū prouoca-
tio, & hoc primum de rebus capitalibus iudicium.

Prima Juvv.

POMPONII LAETI
DE PRAEFECTO VRBIS.

Romulus unum elegit, quæ urbanis negotijs præfecit, ut Dionysius ait, hunc præfectū urbis fuisse satis constat. Longo post tempore tantum sibi urbis præfectura uendicauit, Cæsarum temporibus, ut criermina omnium in urbe cognosceret, & demum cū Cæsares ab urbe abesset, præfectus uelut alter Cæsar imperabat. De rebus oībus, quæ ad urbem pertinebant, censebat.

Regi. T. b. ſc. 17
1 DE PRAEFECTO PRAETORIO.

Praefectus praetorio sub Cæsaribus disciplinæ militari præerat, eius postea autoritas aucta erga fo-
renses causas, ubi imperium declinare coepit, no-
men mutauit, magister stabuli dictus, cū antea sub regi-
stabilis. Magister bus tribunus, scelerū fuit, et sub dictatore, magister eqū.
Magister equitum.

DE PRAEFECTO ANNONAE.

Dicunt quidam, Annonæ præfecturam habuisse initium quindecimo anno post exactos reges, Appio Claudio Sabino, & P. Seruilio Prisco confi. sed uerius constant anno. 18. T. Geganius, P. Mi- nutio confi. quo tempore annonæ maxima caritas fuit, misiq; in Siciliā fuere P. Valerius, & L. Geganius pro aduebendo frumento. Volunt alij, L. Minutium fuisse primū annonæ præfectū, satisq; constat, non nisi ex indi gentia frumenti, hunc magistratum creari.

DE PRAEFECTO VIGILVM.

CVM urbis edificia s^epenumero incendio flagrarent, diuus Augustus quinq^u; cohortes, ut inuigilarent urbi, disposit^u, & singulæ duas regiones custodiebant, tunc enim erant regiones quatuordecim. His quinq^u; cohortibus præerat præf^uctus uigilum, apud quem cognitio erat omniū scelerū, quæ nocturno tempore fieri solent, præsertim de incendio & latrocino.

DE P R A E F E C T O

in militia.

SIngulorum ordinum in militia aliquando præfecti Prefecti creati sunt, hoc est, quod s^epenumero præfectis ala alarū & rum & cohortium legimus, hoc scilicet erat uolun cohortū. tate ducis, id est exercitus imperatoris, aut regis.

DE P R A E F E C T O LEGIONIS.

PRÆF^UCTUS legionis absen^tis legati uicem tenebat, parebat ei tribuni hastati, pilani, centuriones, & deniq^{ue}; totus exercitus. Arma, equi, uestes, disciplina, ius, annona & ipsius cura erant, puniebat, soluebat. Eligebatur autem iustus, diligens, sobrius, cui necesse erat & aliud titulum habere, ipse etiam erat comes pri^mi ordinis, quem primipilum dicunt, qui centum & sexaginta militibus præst.

POMPONII LAETI
DE PRAEFECTO CASTRORVM.

CAstrorum praefecto cura erat, castrorū positio, valli, fossæ, tentoria, tabernacula, tormenta bellica, & cetera talia, item ægri, & medici. Is eligebatur peritis simus, ut alios edoceret.

DE PRAEFECTO FABRORVM.

ARtifices qui sequebantur castra, ut fabri lignarij, carpentarij, ferrarij. &c. qui ad fabrilia officia deputati erant, praefecto fabrorum parebant. Is eligebatur idoneus, & qui sciret bene castris prouidere, & præsertim in expugnatione urbium subterraneos cuniculos facere, & alia similia.

DE CONSULIBVS.

PVLsis regibus, autore L. Junio Bruto tribuno celebrum, consulare imperiū factū est cum omni regia potestate & insignibus. Consules dicti duo à consule do, id est prouidēdo. Creati sunt comitijs centuriatis à praefecto urbis, ex commentarijs Seruii Tulli, & hi fuere L. Junius Brutus, qui tribunus celerū erat, & L. Tarquinius Collatinus, anno ab urbe condita ccxliii. Inde noui consules urbem lustrarunt, & primi iurarunt nemine Romæ se passuros regnare, & idem fecit populus. Accensi & Apud eos summatius imperii erat, hi senatum populi pracones. Iunii per accensos & pracones cogebant, hi exercitus

Nemo Regis
Romæ

DE MAGISTRATIB. R.O. 47

ductabat. Ab eorum magistratu numerus annorū signabatur, prouinciae consulibus describabantur, penes quos ut inquit Pomponius, summum uti esset lege rogatū est, & ne per omnia regiam potestatem sibi uendicarent, legge cautum fuit, ut ab eis prouocatio esset, néue possent in caput ciuis Romani animaduertere iniussu populi. Solum relictū est illis, ut coērcere possent, & in uincula publica duci iuberent.

DE DICTATORE ET
magistro equitum.

Anno duodecimo, ut alii uolunt. ix. post exactos reges T. Largio Flauio. T. Cloelio Sicelo conf. ut alii scribūt, T. Lar. Flauio, & L. Posthumio Comini, cū. xl. Latinorū urbes, autore Octavio Manlio coniurassent in Romanos, T. Largio à collega Cloelio, & à Senatu Po. q; Ro. creatus dictator fuit. Dictatura summus magistratus fuit, habebaturq; in summo periculo ultimū remediū, duæ secures dictatore p̄cedebāt. Dictator, Ab eo ad populu puocatio nō erat, & ei capitatis animaduersio data est. Sex mensibus durabat, designabat sibi dictator magistrū equitum, qui primus fuit Sp. Caſius. Magister equitum.

DE QVAESTORIBVS.

Romulus ut Iunius lib. 7. scribit, suffragio populi quæstores binos creauit, ali uolunt Numā Pompeiū. Sed uerius constat de Tullo Hostilio. Quæ-

POMPONII LAETI

stores ab inquirenda & seruanda publica pecunia dicti
Sunt capitalibus rebus preerat, ciues Romanos capite
punire his licebat, prouincias sortiebantur, primum pa-
tritij creati, postea indifferenter patritij & plebei: &
Varro sic ait, Questores à querendo, qui conquerirerent
publicas pecunias, & maleficia, quæ triumuirī capitales
nunc conquerunt. & Pædianus ait. Senatoris prima ad-
ministratio erat questorem fieri, prouincie curam gere
re, pecuniae publicæ in diuersos usus erogandæ. Corne-
lius ait. Repetita lege curiata à Iunio Bruto post exa-
mētū reges, questores duo creati, qui rem militarem comi-
tarentur, Valerius Potius, & Aemilius Mamercus.
Duos deinde addidit, qui res urbanas curarēt. Mox cū
stipendiariæ prouinciae fierēt, duplicatus numerus, post
vero Sylla legem creati uiginti.

Questores
duo.

...slo 26 Vezin

DE TRIBUNO PLEBIS.

Anno decimo septimo post fugam Tarquiniorū,
Aulo Virginio Montano, & T. Vetusio Gemi-
nio conff. plebes nexus grauata, & sèpenumero
decepta seditionem fecit, & tandem Sicinio duce in Sa-
crum montem secessit, qui distat ab urbe tribus mil. pass.
trans Anienem. Piso autor est in Auentino secessionem
plebis factam esse, & cū illic plebes arma nō sumpsisset,
Mōs sacer. Mons sacer putatus est, unde nomen monti impositum
fuit. Hinc Posthumio Cominio, & Sp. Cassio nouis coſſ.

decernentibus, decem legati eliguntur ad plebem, quoru
primus fuit Menenius Agrippa, qui oratione sua plebe
patribus conciliauit, mense septembri petiuit plebes ex
suo corpore magistratu creari. Tribunitia potestas hæc Tribunitia
 fuit, creati tribubus fuere tribuni quinq;^s, L. Brutus, C. potestas.

Sicinius, C. Licinius, P. Licinius, C. Iusilius Ringanus.

Quidam duos scripsere, C. Liciniu, & L. Albinu. Hæc
 fuit reipub. pestis, binc ciuale nefas ortu habuit, & que-
 admundum propter seditionem esse ccepit sediciosus magi-
 stratus, semper fuit consulare ius minutu. Consulibus
 tribuni non parent, cum cæteri magistratus pareat. Sa-
 crosanctos enim uoluit suos tribunos uulgas, hi sedebat Tribuni sa-
 primi ad limen, & acta senatus modo probabant, modo croسانcti.
 scidebant. Dies uero quo tribuni electi fuere, fuit quar-
 to Idus decembris, & in loco ubi castra posuerunt, ere-
 eta ara Ioui soluenti metum. Tribuni dicti sunt, ut Pom Tribuni
 ponius ait, quod tunc in tres partes populus diuisus e= unde.
 rat, aut à tribuum suffragio, que (ut Dionysius ait)
 tunc quatuor fuere. Legimus in historiis Diodori, tri-
 bunos quatuor creatos, C. Sicinium, L. Metorum, M.
 Duilium, Sp. Attilium, Appio Claudio & T. Curtio
 conf. & post anno uicesimoquinto tres tribuni consula-
ri potestate creati, M. Genutio Agrippa, & Curtio Chi-
 lone conf. tribuni fuere M. Sempronius, L. Attilius
 Longus, T. Quintius, & post annos sex to idem tribu-
 ni creati sub eadem potestate, Manius Aemylianus, M.

pestis Rep

POMPONII LAETI

mercus Clilius, L. Quintius, post quatuor annos quatuor
or creati, M. Minius, Q. Sotius, Seruilius prætextatus,
Cornelius cons. Sequenti anno tres, M. Fabius, M. Flavius,
Lucius Seruilius, et sequenti anno L. Furius, Sp. Pinarius,
et post annos septem, quatuor, C. Furius, T. Quintius, M. Posthumius, et Cornelius. Hos omnes tribunos
consulari potestate fuisse constat.

DE TRIBVNIS MILITVM.

Anno ferè septuagesimo post exactos reges, seqniti anno, postq; tribunitia potestas consulari iure cessit, oratione Camilli, tres è patritiis creati tribuni militares, consentiente plebe, omnem consularem autoritatem habuere. Et ii fuere L. Furius, L. Cloelius Corinthius, Au. Sempronius Atratinus. Sequenti anno, quatuor, P. Lucretius, C. Seruilius, Menenius Agrip. Sp. Veturius. tertio anno quatuor, A. Sempronius, M. Papyrius, Q. Fabius, Sp. Nautius. quarto anno duo, P. Cornelius, C. Fabius. quinto anno quatuor, L. Tube, C. Tribuni Cornelius, C. Vale. Censo. M. Fabius. Hi creabatur ex militum patribus, et ex plebe. Sexto anno ius imperii Romani ad consules rediit, qui fuere M. Cornelius, L. Furius. Officium autem tribunorum militum, ut Marcellus de re militari scribit, erat in castris milites cotinere, et ad exercitationem producere, uigilias circuire, rei frumentariæ præesse, querelas cōmilitonum audire, ualeitudinarios

DE MAGISTRATIB. R.O. 49

rios inspicere, quoniam is qui tali officio praest, & dare & obseruare castrensa omnia debet. Pædianus ait, Tribunorum militarium duo genera, primum eorum, qui Rufulci dicuntur, & in exercitu creari solent. Alij sunt comitiati, qui comitijs designantur.

Rufulci.
Comitiati.

DE AEDILIBVS.

PLebes ubi è Sacro monte ad urbem reddit, à patri bus impetravit, ut liceret sibi alios magistratus creare, qui tribunorum ministri essent, qui & ex des sacras, & priuatas procurarēt, & qui annonæ pre essent. Creauit igitur ædiles quatuor, duos qui ab solio eburno curules dicti sunt, regijs utebantur insignibus, & ornati purpura, curam sacrificiorum & ludorū habebant. Scio & à quibusdam scriptum esse, ædiles duos ex patritijs creatos curules eo tempore, quo primus ex plebe consul factus est. Sed credibilius est, ut idem intelligentur ædiles. Meminit Dionysius libro sexto, & alios duos creauit plebes prepositos annonæ, quos aliqui putat à diu Iulio constitutos, & nominatos Cereales. Aedilium curulium potestas adeo creuit, ut ad eos summa rerum & maiestas consularis imperij uenerit.

DE CENSORIBVS.

CVm census auctius esset, & consules non sufficerent, duo creati fuere, ad quorū censionem, id

G

P O M P O N I I   L A E T I

est arbitrium censeretur populus, & ob id censores appellati, et primi fuerunt C. Papirius, et Sempronius, M. Geganius Macerinus, & T. Quintius Capitolinus cons. Creabantur autem quinto quoq; anno, quod tempus lustrum appellabatur. Asconius Pædiaurus ait, censores quinto quoq; anno creari solebant. Hic prorsus ciues sic notabantur, ut qui senator esset, ejusceretur senatus, qui eques Ro. equum publicum perderet, qui plebeius, in certum tabulas referretur, & aerarius fieret, ac per hoc non esset in albo centuriæ sue. Sed ad hoc non esset ciuis tantummodo, ut pro capite suo tributi nomine æra preberet. Idem completo quinquennio lustrabant, & taurilia sacrificia de sue, oue, tauro, faciebant. Ciuius Romanorum primus cœsus factus est sub Seruio Tullo lxxxvij.

Attende am. militum. & Dcc. Secundus census tertio anno post fugā plitudinem Tarquiniorum, C. Valerius Publicola, & T. Lucretius

P. R. cons. Inuenta puberum Romanorum ccc. xxx. milia. Tertius census anno xij. T. Largius Flavio, Q. Cloelius Siculus cons. Idem T. Largius dictator censem reno- uauit. Inuenta puberum Romanorum C. L. milia, & Dcc. Ann. xix. id est. ij. post tribunitiam, habitus à consulibus censu quartus, inuenta ciuium Ro. c. lxi. milia, & Dcc. Anno xxx vi. Seruio Seruilio, & Au. Verginio consulibus habitus censu, inuenta ciuium puberum plura q̄ centum & decem milia, & ceterorum trecenta & xxx. milia. Anno xxxvij. Au. Manlio, & L. Fili-

DE MAGISTRATIB. RO. 50

rio conf. habitus census sextus, & ciuium Ro. incertus numerus. Supra annū lx. ciuium numero, ut d. ximus, erati censores fuere.

DE DECEMVIRIS.

Anno ab urbe condita ccc. ix. Decēuiri pro cōsulibus creati sunt, & tertio anno depositi libidine Appij Claudiij, qui Virginiam stupravit. Decēuirib[us] fuerunt, Appius Claudius Regilianus, T. Genutius, P. Sextius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Manilius, C. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulus, Sp. Posthumius Caluinus, hij ex Athenis leges tulerūt in x. tabulis, datumq[ue] est eis ius summū, à quibus prouocatio non erat, & datū etiam uti leges corrigeret, & interpretarentur. Sequēti anno duas tabulas addiderūt, & inde appellatae leges. xij tabularū. Quidā uolūt nō eburnis, sed Antas d. n. Lex xij. tabulis impressas leges, p rostris postas. Quarū bularum. ferendarū autorē fuisse decēuiris Hermodorū Ephesii exulantē in Italia, scribit, ut Pōponius refert. Dionysius, p Curiatio Or. atiū dicit. Sequēti anno decēuiri rurus creati, Appius Claudius, Q. Fab. Vibolāus. M. Cornelius Maluginēsis, M. Seruilius, L. Minutius, T. Antonius Merēda, Manilius Robuleius, Q. Petelius, Ceso Duilius, Sp. Oppius Cor. apud Diodorū sunt, C. Sergi. & P. Manius. Tertio āno ijdē praefuere, neq[ue] senatu, neq[ue] plebe suffragia dāre, & ideo ui magistratū obtinuerūt.

POMPONII LAETI
DE PROCONSULIBVS.

Posthumio Albo, & Sex. Fusco conf. bello infili*c*i
ter contra Equos gesto, proconsul creatus est T. Quir
tius, & is primus in em magistratu fuit. Est sex li
ctores praecebat, cetera omnia habebat uti consules,
Consules. & inde statutum est, ut qui consules uno anno fuissent,
sequenti proconsules essent, deinde proconsules ad pro
vincias mittebantur, & singuli singulos legatos habebant,
Legati pro qui administrationi prestatent a*ixilium*. Proconsul po
consules. testatem exercet in ea provin*cia* tantum, quae ei tradita
est, uel decreta, nisi uocaretur in iuri*d*itionem uolunta
riam. A pud proconsul*em*, ut Marianus ait, seruorum
manumis*si* fieri poterat, & adoptio. A pud proconsu
lis legatum nemo manumittere potest. Sub Cesaribus di
stincte prouinci*e*, nam consulares sub senatu Poq Ro
erant, proconsulares sub imperatoribus.

DE PRAETORIE VS ET DE
cenuiris, & curatori*b*us uiarum, & tri
muiris, & quinqueuiris, & centuuiris.

Eo tempore quo pertinacia tribunorum plebis, qui
Romae sine consulibus quinque annis prae*f*uere, L.
Sestius ex plebe consul creatus esset, patres praet*u*
Prator ur= *r*am, nouum magistratu, Sp. Furio Camillo, M. filio
banus. dederunt, hic primus prator urbanus fuit, a prae*f*essendo

prætor nominatus est. Prætoris insignia, sella curulis,
 trabea, lictores sex, & cætera consulum insignia. Pom-
 ponius in hac uerba ait. Cumq; consules auocaretur bel-
 lis finitimus, neq; esset qui in ciuitate ius reddere posset,
 factum est, ut prætor quoq; crearetur, qui urb: nus ap-
 pellatus est, eo quod in urbe ius redderet. Post aliquot
 deinde annos, nō sufficiente eo prætore, quod multa tur-
 ba etiam peregrinorum in ciuitatem ueniret, creatus est
 & aliis prætor, q; peregrinus est appellatus, ab eo quod Prætor pec-
 plerung; inter peregrinos ius dicebat. Deinde cum esset regrinus.
 necessarius magistratus, qui hastæ præcesset, decemviri
 litibus iudicandis consuli sunt. Eodem tempore consti-
 tuti sunt quatuor uiri, qui curam uiarum haberent. Et Quatuor
 tres uiri monetales, eris, argenti, auriflatores, & tres= uiri.
uiri capitales, qui carceris custodiā habarent, ut si ani Tresuiri
 maduerit oporticeret, interuentu eorum fieret. Et quia ma- monetales
 gistribus uespertinis temporibus in publicum esse incō Tresuiri ca-
 ueniēs erat, quinque uiri constituti sunt cis Tyberim & pitales.
 ultra Tyberim, qui possent pro magistratibus fungi. De Quinq; uiri
 inde prætores creati sunt numero captarum prouincia-
 rum, qui partim urbanis rebus, partim prouincialibus
 præcessent. Deinde Cornelius Sylla qua stiones publicas
 cōstituit, ueluti de falso, de parricidio, de sicariis, & præ-
 tores quatuor adiecit. Ab honore qui præturae habeba-
 tur, ius honorarium appellatum, que prætorum edicta ius honore
 erant, honoratus dictus.

POMPONII LAETI
DE PROCVRATORE
Cæsar. .

PRocuratori Cæsaris omnis res familiaris cōmis: a
erat, etiam quicquid is egisset ratū erat apud Cæ
sarem, & penes hunc magna erat autoritas.

DE IURIS PERITIS.

Papyrus primus apud Ro. regias leges in unum
contulit. Ad hoc Appius Claudius Regilianus
decemuir, cuius maximū consilium in duodecim
tabulis conscribendis fuit, post hunc eiusdem familiæ Ap
pius pius Claudius Centunanus, qui uiam Appiam struit,
Claudius & aquam Claudiam induxit, & de Pyrrho in urbē nō
Centuna= recipiendo sententiā tulit, actiones scripsit, & primum
nus R. litie= de usurpationibus, qui liber non extat. Idem R. literare
ræ inuentor inuenit, unde Valesij Valerij, & Fusii Furii dicti sunt.
quod nō est Fuit post hos maxima sc̄iæ Symphronius, cognomē
uerisimile. to Cata. Deinde C. Scipio Nasica optimus à senatu iu-
dicatus, cui publice domus in sacra via data est, quo faci-
lius consuli posset. Deinde Q. Mutilus, qui ad Cartha-
ginenses missus est legatus, cum eſet due tessaræ posite,
una pacis, altera belli, arbitrio sibi dato, utrum uellet, refer-
ret, Romanum utraq; sustulit, & ait Carthaginen. pete-
re debere, utrum mallent accipere. Post hos fuit Tiberi
us Coruncanus, qui primus profiteri cœpit, cuius tamen
scriptum nullum extat. Deinde Sext. Aelius, & frater

ius, P. Aelius, ambo cōsules, Ennius Sex. Aeliū Catū
 appellat. Deinde Cato Portiae familiæ princeps Tu-
 sculo genitus, cuius libri extant. Postea P. Mutius, &
 L. Brutus, & P. Manilius ius ciuile fundauerunt. Ex ius ciuile.
 his Mutius consularis fuit, & decē libros reliquit. Bru-
 tus prætorius vii. Manilius consularis & pontifex ma-
 ximus treis. Ab his profecti sunt P. Rutilius Rufus cō-
 sul Rome, & Asia procons. & P. Verginius, & Q.
 Tubero ille stoicus Pāse auditor & cōsul, & Sex. Pom.
 Cn. Pompeii patruus. Eodem tempore Cælius antipa-
 ter, qui plus eloquentia, & scientia iuris operam dedit,
 & L. Crassus Mutianus P. Mutij frater, quem Cice-
 ro iuris consultorum disertissimum dicit. Post hos Q.
 Mutius P. filius, pontifex max. ius ciuile redegit in li-
 bros. xviii. Mutij auditores fuerūt cōplures, præcipue
 autoritatis Aquilius Gallus, Lucilius Balbus, & Sext.
 Papyrius. Dehinc Seruius Sulpitius, qui in causis orā-
 dis post M. Tulliū primum obtinuit locū, reprehensus
 à Q. Mutio, quod ius nō intelligeret, iuri operā dedit
 sub Lucilio Balbo & Aquilio Gallo. Seruius cū in lega-
 tione periisset, Po. Ro. statuā ei prostris erexit, quæ ho-
 dic extat in foro Augusti. Reliquit clxxx. libros de iure
 ciuili. Seruij disciplina manauerūt Alphenus Varus, C.
 Flavius, A. Ofilius, Titius Celsus, Aufidius Gura, Au-
 fidius Mamusa, Flavius Priscus. C. Atteius, Antistius
 Labeo primus. P. Celsus. Libri digesti fuerūt ab Auſidio

POMPONII LAETI

Mamusa. Ex his Alphonus consul fuit, & Ofilius Eq.
ordinis, qui edictū prætoris diligenter primus cōposuit.
Edictum prætoris. Fuit eodem tempore Trebatius Cor. Maximi auditor,
Au. Casellius, Q. Mutius Volumni auditor Quæstori-
us. consulatū enim renuit offerente Augusto. Ex his Tre
batius peritor, Casellius eloquentior, Ofilius utroq; do-
ctor. Deinde Aelius Tubero, q postquam accusauit Q.
Ligariū, nec obtinuit apud C. Cæsarem, à causis agen-
dis ad ius ciuale transiit. Cicero Ligariū defendit oratio-
ne satis pulcherrima. Post hunc Atteius Capito, qui con-
sul fuit Ofiliū imitator, annum sic diuisit, ut Romæ sex
mensibus cum studiosis esset, & totidē in secessu in cōscri-
bendis libris, ideo reliquit uolumina .xl. Labeo ingenij
qualitate, & fiducia doctrinæ, qui etiā præ cæteris ope-
ram philosophiæ dederat, plurima innouare instituit.
Atteio Capitoni Massurius Sabinus successit, Labeoni
Nerua, qui fuit Cæsari familiarissimus. Massurius Sabi-
nus eques Ro. publice primus scripsit. Hoc beneficiū à
Tiberio Cæsare dari cœpit. Nam ante tēpora Augusti
publice respondendi ius à principe nō dabatur. Sed qui
Ius respondendi publi fiduciam suorū studiorū habebant, consulentibus respon-
dendi debant, neq; responsa utiq; signata dabant. Sed plerūq;
ca. iudicibus ipsi scribebant, aut testabantur qui illos confie-
lebant. Primus diuus Augustus, ut maior iuris autorita-
tas haberetur, constituit, ut ex autoritate eius responde-
rent, & ex illo tempore peti hoc pro beneficio cœpit, &

ideo optimus princeps Hadrianus, cum ab eo uiri præto
rij peterent, ut sibi licet respondere, respondit eis, hoc
non peti, sed præstari solere. Et ideo si quis fiduciam sui
haberet, delectari se populo, ad respondendum se præsta-
ret. Igitur Sabino cõcessum est à Tiberio Cæsare, ut po-
pulo responderet. Cui cum amplæ facultates non essent,
à suis auditoribus substantatus est. Sabino successit Cas-
sius Longinus, natus ex filia Tuberonis, quæ fuit neptis
Seruij Sulpitij, is & consul fuit cum Cratino sub Tibe-
rio, à quo propter autoritatem ciuitate pulsus fuit, &
ab Imperat. Vespasiano reuocatus, diem obiit. Nerua
successit Proculus. Fuit eo tempore & Nerua aliis, &
alius Longinus eques Ro. & prætorius, sed Proculi au-
toritas maior fuit. Nam & qui successere, partim Pro-
culani, partim Cassiani appellati sunt, quæ origo à Ca Cassiani.
pitone & Labeone cooperat. Cassio Cælius Sabinus suc-

cessit, qui plurimum sub Vespasiano potuit. Proculo
successit Pegasus, qui sub Vespasiano præfectus
urbis fuit. Cælio Sabino Priscus Iabolenus;

Pegaso Celsus, Celso patri Celsus filius,
& Priscus Neratius, qui utriq; con-
sules fuerūt, Iabolenus Prisco E-
burnius Valens, & Tuscianus,
item & Sabinus
Iubianus.